

Zagonetno ime zvijezde u Otk 8,11

Egzegetsko–teološka analiza

Ivan Benaković*

Sažetak

Ovaj rad ima namjeru ponuditi biblijsko–teološku analizu uporabe imena za zvijezdu spomenutu u biblijskoj knjizi Otkrivenje 8,11. Ime je zvijezde na grčkom *Αψιδος*, te je prema većini bibličara predmet dvojbi. Stoga u ovom radu nastojimo kontekstualnom i intertekstualnom analizom Otkrivenja iznaći pravilno rješenje za tumačenje smisla imena te zvijezde kako bismo čitatelju ponudili dubinsku teološku poruku koju iznosi autor Otkrivenja.

Ključne riječi: *Otkrivenje; zvijezda; imenska formula; intertekstualnost; teologija*

Uvod

Znakovito je da, unatoč svojoj velikoj dramatici i kompleksnoj naraciji, biblijska knjiga Otkrivenje u cijelom svojem pripovjednom okviru imenuje samo jednu jedinu osobu: u Otk 2,13 pojavljuje se ime Antipe, vjernoga svjedoka. Ipak, neke pojavnosti bivaju nazvane imenom i tada se redovito pojavljuju u imenskim formulama, kako primjećuje suvremeni američki bibličar Gregory Beale (1999, 503) prilikom tumačenja jedne imenske formule u Otk 9,11: »Imenske formule u 6,8 i 8,11 uvode naslove čije značenje prenosi razorni učinak dotičnih pošasti. Formula ovdje [o. a. misli na Otk 9,11] ima istu funkciju.«¹ Međutim, postavlja se pitanje: Na koga se odnose imena u Otk 6,8; 8,11 i 9,11?

* Dr. sc. Ivan Benaković, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu. Adresa: Petra Preradovića 17, p. 54, 31400 Đakovo, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2805-5137>. E–adresa: ivan.benakovic@gmail.com

1 Citate akademskih referencija koji su izvorno na suvremenim stranim jezicima preveo je na hrvatski autor rada. Grčki citati Biblije preuzeti iz uredničkoga izdanja Nestle i Aland (2012) označeni su u zagradama uobičajenom hrvatskom kraticom. Grčki citati iz Septuaginte preuzeti iz uredničkoga izdanja Rahlfs i Hanhart (2006) označeni su u zagradama uobičajenom hrvatskom kraticom s dodanom oznakom LXX. Hebrejski citati Biblije preuzeti iz uredničkoga izdanja Elliger et al. (1997) označeni su u zagradama uobičajenom hrvatskom kraticom. Hrvatski prijevodi Biblije preuzeti iz službenoga izdanja označeni su u zagradama uobičajenom hrvatskom kraticom, a autorovi prijevodi grčkih i hebrejskih citata u obliku su zagradama bez drugih oznaka.

Sva tri redka govore o imenima razornih sila (Beale, 1999, 503). Prvi imenuje četvrtog jahača u pripovjednom kontekstu Otk 6. On se sprema pobiti one na zemlji mačem i gladu (usp. Otk 6,8). U Otk 8,11 pripovjedač daje i ime zvijezde koja će imati negativan učinak na rijeke, što je ujedno i središte naše analize. Na koncu, Otk 9,11 imenuje svojevrsnog andela bezdana.

Ono što možemo zaključiti nakon prvoga pristupa navedenim redcima to je da sve te pojave sasvim jasno ukazuju na stvarnost patnje i smrti. Imena tih entiteta nisu imena ljudskih bića, nego personificiranih sila koje uzrokuju patnju na zemlji. Naša analiza stoga je usredotočena na neposredan kontekst Otkrivenja, koristeći prvenstveno intertekstualnost kao metodu za čitanje biblijskih tekstova. Primjenom te metode pokušali smo ponuditi značenje i funkciju imena za zvijezdu u Otk 8,11.

1. *Imenske formule u Otkrivenju*

Kada govorimo o imenskim formulama, slijedimo misao Gregorya Bealea, koji je rabio taj izraz u svojoj analizi Otk 6,8; 8,11 i 9,11. Formula prvoga imena koja daje pravo ime nositelja nalazi se u Otk 6,8. Beale je identificirao obrazac ὄνομα + ime bića (stvari), koji je dva puta potvrđen s određenim članom i jednom bez njega. Uzorak se razlikuje u Otk 6,8, u kojem je riječ ὄνομα korištena s osobnom zamjenicom αὐτός u dativu. U Otk 8,11 imamo riječ ὄνομα, i zatim riječ u apoziciji — ἀστὴρ u genitivu. Slijedi glagol λέγω, koji u izravni govor uvodi imenicu s određenim članom u nominativu, kao što je slučaj u Otk 6,8.

U Otk 9,11 ponovno nalazimo riječ ὄνομα, iza koje slijedi osobna zamjenica αὐτός u dativu. Ali sada, u osobno ime koje slijedi nije spojeno s određenim članom.

ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστί Ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων (Otk 9,11)	»Nad njima je kralj, andeo Bezdana, hebrejski mu ime Abadon, grčki Apolion« (Otk 9,11).
---	---

U tom se redku riječ ὄνομα pojavljuje dva put jer autor želi reći da se to ime različito izgovara u dva jezika koja spominje. Kada se spominje po drugi put, riječ ὄνομα slijedi i glagol ἔχω, koji ukazuje na postojanje drugoga imena u drugom jeziku, a to je grčki. No, ukažimo sada na formule koje smo upravo objasnili:²

ὄνομα αὐτῷ ὁ Θάνατος (Otk 6,8)	“Njemu ime je smrt”
τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρως λέγεται ὁ Ἄψινθος (Otk 8,11)	»Zvijezdi je ime Pelin« (Otk 8,11)
ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστί Ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. (Otk 9,11)	»hebrejski mu ime Abadon, grčki Apolion« (Otk 9,11).

2 Na početku naše analize valja reći da u radu grčku riječ Ἄψινθος prevodimo nekada hrvatskom riječju *pelin*, jer ju tako prevode hrvatski prijevodi Svetoga pisma, a nekada, poput drugih modernih jezika, pokušavamo zadržati njezin grčki izraz *apsint* ili *apsinthos*, jer nastojimo dati odgovor na smisao toga izraza.

2. Ime zvijezde u Otk 8,11 u neposrednom kontekstu Otkrivenja

καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ Ἰψινθος καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων ὅτι ἐπικράνησαν (Otk 8,11)	»Zvijezdi je ime Pelin. I trećina se voda pretvori u pelin te mnoštvo ljudi poginu od zagorčenih voda« (Otk 8,11).
---	--

Imenska formula koju nalazimo u Otk 8,11 ukazuje na zvijezdu koja pada s neba. Samo njezino ime uistinu je čudno te je vrijedno detaljnije analize jer nam se čini da, kao i u Otk 6,8 i Otk 9,11, ime ukazuje na određeni identitet koji nadilazi puko ime osobe ili stvari. Kako bismo shvatili njezin smisao imenovanja zvijezde, uputno je smjestiti isto ime u narativni kontekst Otkrivenja. Naime, narativna sekcija koja pripovijeda o sedam pečata, a započinje s Otk 6,1 i završava s Otk 8,1, usko je povezana s narativnom jedinicom koja ju slijedi, a simbolično se može nazvati narativnom sekvencom o sedam truba. Većina komentatora vidi početak iste sekvence o trubama u Otk 8,6, ali naše je mišljenje da taj dio zapravo počinje još u Otk 8,2, gdje je opisano davanje truba sedmorici anđela (Aune, 1998, 497–498; Beale, 1999, 445–446; Koester, 2014, 430–436; Berger, 2017, 634–635; Vanni, 2018, 324; Moloney, 2020, 129–134). Istodobno je naravno činjenica i da anđeli ne počinju trubiti sve do šestoga redka toga poglavlja (usp. Otk 8,6), nakon čega čitatelj zapaža sedam anđela i njihovo uzastopno puhanje u trube koje su im dane.

καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες (Otk 8,2)	»I vidjeh: sedmorici anđela što stoje pred Bogom dano je sedam trubalja« (Otk 8,2).
--	---

Istu narativnu sekvencu Lourdes García Ureña (2019, 154) komentira na slijedeći način: »σαλπίζειν struktura pobuđuje različite emocije kod slušatelja/čitatelja [...] Truba je stoga korištena od strane anđela kako bi najavila neminovnu katastrofu. To je redoviti slučaj, tako da, svaki puta kada Ivan koristi σαλπίζειν strukturu, slušatelj/čitatelj može iskusiti neku akustičnu emociju i osjetiti tjeskobu i ono što će se dogoditi.«

Možemo se složiti s navedenom autoricom oko smisla narativne sekvence o trubama te ustvrditi kako je smisao iste u buđenju emocija kod slušatelja, odnosno čitatelja istoga biblijskoga teksta. Na taj način čitatelj biva aktivno uključen u narativni okvir ne bi li iz njega izvukao poruku za svoju životnu situaciju. U samoj narativnoj sekvenci uočavaju se od Otk 8,7 do Otk 8,12 pravilni strukturni elementi, te ih vrijedi zapaziti: a) spominjanje rednoga broja anđela (Otk 8,7–8.10.12); b) puhanje u trubu; c) učinak koji nastaje nakon puhanja u trubu.

Taj uobičajeni obrazac prekinut je s Otk 8,13, ali se ponovno ponavlja s Otk 9,1 gdje se spominje peti anđeo. Prekidi pak u tijeku pripovijedanja u Otkrivenju jedan su od glavnih problema u analizi te biblijske knjige. Craig Koester (2014,

451–452), poput mnogih drugih komentatora (usp. Steinmann, 1992), zapaža iste prekide u pripovijedanju Otkrivenja. Pripovijest koja biva prekinuta s Otk 8,13 te ponovno započinje u Otk 9,1, zatim se nastavlja do Otk 9,7, gdje počinje mala književna cjelina u kojoj se opisuje pojava skakavaca. Ista je naracija orijentirana oko njihova opisa i njihove aktivnosti.

Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἠτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσοῦ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων (Otk 9,7)	»Skakavci bijahu izgledom nalik na konje za boj spremne. Na glavama im kao neki zlatni vijenci, lica im kao u ljudi« (Otk 9,7).
--	---

S Otk 9,13 pripovijest se nastavlja u smislu da vidimo šestog anđela kako puše u šestu trubu, što će izazvati još jedno veliko vrijeme patnje na zemlji.

Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ (Otk 9,13)	»Šesti anđeo zatrubi. I začujem neki glas iz rogova zlatnoga žrtvenika pred Bogom« (Otk 9,13).
--	--

Ta se vizija nastavlja do Otk 10,1, gdje drugi anđeo stupa na scenu s drugim zadatkom kako vidimo u tekstu:

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἴρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός (Otk 10,1)	»I vidjeh drugoga jednog, snažnog anđela: silazio s neba ogrnut oblakom, na glavi mu duga, lice mu kao sunce, a noge kao ognjeno stupovlje« (Otk 10,1).
---	---

Otk 11,1 započinje zatim novu malu književnu cjelinu, koja završava s Otk 11,13.

Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμός μέγας καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ (Otk 11,1)	»I dana mi je trska slična palici i rečeno mi je: 'Ustani i izmjeri hram Božji i žrtvenik i poklonike u njemu!'« (Otk 11,1).
--	--

U tom narativnom okviru nalazi se prikaz o dvojici svjedoka koji su ubijeni, ali i oživljeni. Cijela pak narativna sekvenca o trubi završava s Otk 11,14–18, gdje čitamo o tom kako sedma i posljednja truba naviješta Božju konačnu pobjedu i

uspоставu kraljevstva. Njemu, koji je Gospodin i Krist, dvadeset i četiri starješine se klanjaju i slave ga jer je uspostavio svoj suverenitet nad svijetom.

<p>Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες· Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Otk 11,15)</p>	<p>»I sedmi anđeo zatrubi. I na nebu odjeknuše silni glasovi: 'Uspostavljeno je nad svijetom kraljevstvo Gospodara našega i Pomazanika njegova i kraljevati će u vijekove vjekova!'« (Otk 11,15).</p>
--	---

Nakon što smo prikazali kompleksnost narativnoga okvira u kojem nalazimo ime zvijezde u Otk 8,11, u našoj daljnjoj analizi želimo protumačiti smisao biblijske naracije o padu same zvijezde te ulogu korištenja njezina imena u okviru Otkrivenja.

3. ὁ Ἄψινθος — *smisao uporabe imena*

Smješten u malom pripovjednom odsjeku unutar puno širega pripovjednoga okvira o sedam truba iz Otkrivenja, redak 8,11 daje informacije o zvijezdi koja pada s neba i otkriva njezino ime. Naša analiza usredotočuje se na razloge zašto autor koristi imensku formulu u Otk 8,11 kako bi otkrio ime pale zvijezde.

Kako smo već naveli, ime zvijezde prikazano je u Otk 8,11 unutar imenske formule τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ Ἄψινθος. Na prvi pogled čini se jasnim da autor koristi riječ ὄνομα kako bi uveo naziv koji neposredno slijedi za zvijezdu koja pada s neba i uzrokuje onečišćenje voda. Ne svih voda, nego jedne trećine voda, što je važno naglasiti. Na je taj način vidljivo kako se autor služi jednim od temeljnih literarnih i teoloških sredstava apokaliptičke literature, a to je determinacija prostora i vremena (Murphy, 2012). Autor je ciljano ustvrdio da je zagađena trećina voda, a ne sve vode. Na taj način apokaliptička literatura prikazuje determiniranost i ograničenost zla. Ono je uvijek određeno te ni u kojem slučaju nije apsolutno. Samim tim čitatelj biva ohrabren i utješten.

<p>Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ Ἄψινθος, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων ὅτι ἐπικράνθησαν (Otk 8,10–11)</p>	<p>»Treći anđeo zatrubi. I pade s neba zvijezda velika — gorjela je kao zublja — pade na trećinu rijeka i na izvore voda. Zvijezdi je ime Pelin. I trećina se voda pretvori u pelin te mnoštvo ljudi poginu od zagorčenih voda« (Otk 8,10–11).</p>
--	--

Uputno je stoga zapitati se o smislu prikaza pada zvijezde te uspostaviti moguću intertekstualnu pozadinu za korištenje navedenoga snažnoga simbolizma u Otkrivenju.

3.1. Padanje zvijezda kao poznati topos biblijske i intertestamentalne literature

3.1.1. Prva Henokova knjiga kao mogući intertestamentalni izvor za govor o padu zvijezde u Otk 8,11

U potrazi za odgovorom na pitanje o smislu prikaza pada zvijezde u Otk 8,11 Daniele Tripaldi (2012, 145–147) smatra da je tu vjerojatno riječ o tradicionalnom vjerovanju u suživot bogova i ljudi na zemlji. Ujedno, padanje zvijezda je poznati topos intertestamentalne³ literature koji uvijek ukazuje na katastrofičnu situaciju, a ne nešto što ljudima ide u korist (Koester, 2014, 450–454). Pri tom Tripaldi na umu ima tekst iz Prve Henokove knjige (86,1), u kojoj je prikazano kako zvijezda pada na zemlju, poprima obličje životinje te u sklopu narativa proždire druge životinje: »I ponovno vidjeh svojim očima dok sam spavao. Gledah nebo iznad mene, i gle: zvijezda pade s neba, usta i poče jesti (proždirati) druga goveda« (Nickelsburg, 2001, 364).

Na taj je način vidljivo kako je padanje zvijezde literarni motiv, odnosno topos apokaliptičke literature intertestamentalnoga razdoblja. Koristi se za prikaz duboke teologije teksta kojoj je za cilj prikazati povezanost nebeske i zemaljske stvarnosti te čitateljima posredstvom apokaliptičnih slika donijeti određenu poruku. No, kako je vidljivo u tekstu iz Prve Henokove knjige, zvijezda nije tek ona koja pada i ostaje na zemlji, nego joj autor daruje i obrise bića koje je aktivan protagonist zbivanja na zemlji. Valja pri tom reći da je autoru Prve Henokove knjige stalo povezati fenomen pada zvijezda s Knjigom Postanka, i to redkom 6,1–4 o tzv. Nefilima (Nickelsburg, 2001, 372–373). Na temelju re–elaboracije te biblijske tradicije i povezujući ju s 1 Hen 6–8 autor u 1 Hen 86,1 prvu zvijezdu ustvari povezuje s tradicijom o Azaelu, koji je u intertestamentalnoj literaturi prikazan kao prvi pobunjeni anđeo (Nickelsburg, 2001, 372–373). Anđeo je to koji pravednike na zemlji vodi u grijeh. Osim toga, na temelju hebrejskoga glagola נפל, koji ukazuje na pad osobe ili stvari, mnogi su koji u padu zvijezde vide i aluziju na tekst iz Izaije 14,12, gdje je babilonski kralj prikazan kao onaj koji pada na zemlju, a nazvan je zvijezdom sinom zore (Nickelsburg, 2001, 373). Promotrimo stoga u nastavku naše analize navedenu intertekstualnu poveznicu.

3 Neki autori u sintagmi “intertestamentalno razdoblje” vide problem jer se time prikazuje na vrlo pojednostavljen način razlika između dvaju zavjeta, a još uvijek ne postoji stabilan kanon biblijskih spisa te uvode novi izraz, a to je “peritestamentalna literatura”. Mi smo se u radu opredijelili za uporabu izraza “intertestamentalno razdoblje” te time ukazujemo na razdoblje između dva hrama, odnosno vrijeme okvirno između 538. pr. Kr. i 70. po. Kr., kada su nastali mnogi pseudoe-pigrafski i apokrifni spisi važni za razumijevanje Novoga zavjeta. Jedan od njih zasigurno je Prva Henokova knjiga, važna za proučavanje apokaliptičke literature, a potom naravno i za analizu Otkrivenja.

3.1.2. Biblijski govor o padu s neba na zemlju kao izvor govora o padu zvijezde u Otk 8,11

Pogled na biblijske tekstove Staroga zavjeta govori nam kako i tamo možemo pronaći sličan topos o padu nekoga bića s neba na zemlju. Tako primjerice već spomenuto mjesto iz knjige Izaija želimo поближе promotriti te uvidjeti moguću literarnu i teološku povezanost s tekstom o padu zvijezde u Otk 8,11. Izaija opisuje pad sina zore, odnosno samog Babilona, ako tekst u Iz 14 čitamo paralelno s proroštvom o padu Babilona u Iz 13. Izaija u poetskom tonu opisuje kao da je kraljevstvo palo s neba na zemlju i strovalilo se na zemlju, te time želi ukazati na to da je njegovu superiornomu statusu sada došao kraj. No, prorok, govoreći o padu jednoga od vladara, kojeg je usporedio sa sinom zore, ne izražava se na izravan način. Joseph Blenkinsopp (2008, 286–287) smatra da je u tekstu vjerojatno riječ o jednom od asirskih kraljeva, a mogući je kandidat Senaherib, koji je bio ubijen od članova vlastite obitelji oko 682. pr. Kr. Iako treba reći da u Iz 14,12 nije korištena riječ ἀστὴρ za opis takvoga događaja, prisutan je sličan tekstualni motiv.

<p>πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρῶτὸς ἀνατέλλων;⁴ συνετρίβη εἰς τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη (Iz 14,12–LXX)</p>	<p>“Kako pade sa nebesa, jutarnja zvijezdo, koja se rano ustaješ (podižeš)? (Kako li si) oboren na zemlju, (ti), poslan svim narodima?”</p>
--	---

U Izaijinu tekstu Babilon je, ili pak jedan od asirskih kraljeva, prikazan kao zvijezda koja s visine pada na zemlju te time biva poražena. Time biva narušena njezina moć i utjecaj. U Otkrivenju ipak na drugi način biva iskorišten isti simbolizam pada zvijezde. Ona je prikazana kao ona koja ima negativan utjecaj na zemlju te njezine učinke vidimo u biblijskoj naraciji Otkrivenja. Zagađenje voda uzrokuje probleme stanovnicima zemlje, no istodobno je prikaz njihove ovisnosti o Bogu, baš kao i kod pada Babilona. Pad Babilona (Asirije) prikaz je stoga odvojenosti od Boga te poziv na povrat u zajedništvo s Bogom. K tomu valja pridodati i to da je u Otkrivenju imenom Babilon označen grad iz kojega treba izići zbog njegove izopačenosti, koja stremlji ka propasti. Propast biva najavljena te potom i pripovijedana u Otk 17–18. Stoga je motiv pada zvijezde, odnosno pada Babilona, prikaz odnosa s Bogom koji je prisutan kako kod Izaije tako i u Otkrivenju. S druge strane, sam tekst proroka Izaije postavlja pred nas ozbiljan problem dekodifikacije simbola koje koriste autori. Ako već kod proroka Izaije nije u potpunosti jasno o kom prorok govori, još kompleksnija biva povezanost

4 Sintagmu ὁ ἑωσφόρος ὁ πρῶτὸς ἀνατέλλων nije jednostavno prevesti. U našem prijevodu nastojali smo biti što vjerniji grčkomu tekstu Septuaginte. U tekstu nailazimo na izraz ἑωσφόρος, koji se nigdje drugdje ne spominje u Septuaginti. U Novom zavjetu isti izraz spomenut je na indirektnan način u 2 Pt 1,19 jer se koristi izraz φωσφόρος ἀνατείλη, a moguće ga je prevesti kao zvijezda Danica, odnosno prva jutarnja zvijezda. Tekstualnu varijantu εωσφορος nalazimo tek u sljedećim manuskriptima: 1611^{vid.} 1852^{sy^{hms}} (Danker, 2000, s. v. ἑωσφόρος, ου, ὁ; Nestle i Aland, 2012, 710).

između pred–teksta Izaije s Otkrivenjem, gdje je vrlo vjerojatno moguće govoriti o re–elaboraciji drevnoga proročkoga simbolizma.

3.2. *Drugi mogući izvori za kreiranje imena zvijezde u Otk 8,11*

Bitno je prikazati i druge moguće izvore koje je autor Otkrivenja koristio kada opisuje pad zvijezde koji će uzrokovati onečišćenje voda. Zasigurno se treba prisjetiti nadaleko poznate predaje Knjige Izlaska o pošastima. To je ujedno i najčešći tekst na koji se komentatori toga teksta osvrću (Beale, 1999, 455–456; Koester, 2014, 453; Moloney, 2020, 137). Treba reći da je narativni kontekst u Izl 7,14–24 vrlo sličan. Iako, za uočiti je da u tom biblijskom tekstu Mojsije svojom radnjom udaranja voda štapom na Božji nalog čini vode pogubnima za Egipćane. Međutim, uočavamo da u Izl 7 jedva da se spominje pokajanje Egipćana jer ga nije ni bilo, a to je vrlo vjerojatno smisao prikaza zagorčavanja vode u Otk 8,10–11. Narod zbog odlaska od Boga živi osobnu traumu. Drugim riječima, malo je vjerojatno da će se Egipćani ikada promijeniti nabolje jer je glavni motiv u naraciji Izlaska da je faraonovo srce tvrdo i da ne želi ugoditi Izraelcima, a tvrdim ga čini sâm Bog (usp. Izl 4,21; 7,3.13–14.22; 8,15). No, postavlja se pitanje što će biti s narodom koji čita Otkrivenje, hoće li i on osluškujući taj biblijski tekst te prateći prisjećanja pripovijesti o izlasku doživjeti vlastiti put u slobodu.

Kada sve do sada rečeno još jednom pokušamo primijeniti na tekst iz Otkrivenja, možemo reći da Otkrivenje u svim svojim dijelovima neprestano naglašava poziv na obraćenje od činjenja zla (Beale, 1999, 478–483; Vanni, 2018, 351–352; Moloney, 2020, 136–137). To je vjerojatno slučaj u Otk 8,10–11, što potkrepljuje–mo daljnjim istraživanjem značenja imena zvijezde u Otk 8,11.

3.3. *Uporaba izraza Ἄψιθος u Starom zavjetu kao moguće rješenje za uporabu stranoga imena zvijezde u Otk 8,11*

Pravo ime zvijezde spomenute u Otk 8,11 je ὁ Ἄψιθος. Autor ovdje koristi imenicu Ἄψιθος u muškom rodu, što je zaista čudno. To bi već na početku trebao biti dovoljan razlog da pažljiv čitatelj obrati pozornost na poruku koju autor želi prenijeti. Zato Ugo Vanni (2018, 344) tvrdi: »Taj je ukaz relevantan jer je naš autor jedini u svoj grčkoj literaturi koji koristi izraz apsint [o. a. pelin] u muškom rodu i daje takvo ime zvijezdi. To čini još vidljivijom njegovu interpretativnu nakanu: na poseban način mu je stalo objasniti taj simbolizam.« Vanni dakle smisleno ukazuje na mogućnost namjerne uporabe tako čudnoga izraza za zvijezdu. S jedne strane razlog je leksičke, a s druge, kako je objašnjeno u nastavku, vrlo vjerojatno i teološke naravi.

Treba reći da se riječ Ἄψιθος u Septuaginti (LXX) ne koristi. Na temelju leksičke analize sličnih pojmova po značenju možemo zaključiti da je vjerojatno da se u Pnz 29,18 i Am 5,7 hebrejska riječ לַעֲנָן, na način kako je prevedena u Septuaginti, može vidjeti kao moguća pozadina za riječ Ἄψιθος. Riječi na koje mislimo kada kažemo da su poveznica s hebrejskim izrazom za gorčinu koji je לַעֲנָן su ἀνάγκη i πικρία, a obje ustvari opisuju plod idolopoklonstva u Starom

zavjetu (Driver, 1902, 324–326; Paul, 1991, 166–167). Tim riječima pisac ukazuje na nevjernost Božjega naroda i njegov svojevolian neposluh Božjemu glasu. To je ono što im donosi gorčinu. Na drugim mjestima u Otkrivenju ista je nevjernost prikazana uporabom glagola *πορνεύω*, odnosno slikom bludničenja kao prikazom odlaska od vjernosti Bogu (usp. Otk 2,12–15; 17,1–5), jer nigdje u knjizi navedeni glagol nije korišten u doslovnom, nego uvijek u prenesenom smislu s ciljem prikaza vjernosti ili nevjernosti Bogu. Ista slika je potom iskorištena i za prikaz Babilona jer mu je dano ime majka svih bludnica (usp. Otk 17,5), što većina autora povezuje s Rimskim Carstvom, a nekolicina pak s Jeruzalemom i njegovom nevjernošću savezu s Bogom, koja rada traumom sužanjstva (Biguzzi, 2006, 371–386; Benaković, 2023, 269–282).

Vrlo sličan kontekst koji opisuje odlazak od istinskoga Boga te priklanjanje drugim bogovima u slici bludništva nalazimo kod proroka Jeremije. U Jer 9,12–15 i Jer 23,15 Bog je opisan kao Onaj koji sudi idolopoklonstvu svojega naroda (Lundbom, 2008, 555–556). Budući da su napustili njegove staze i nisu poslušali Njegov glas, On će ih natjerati da piju gorku ili zatrovanu vodu. Ipak, trebamo imati na umu da gorčinu ovdje treba shvatiti metaforički kao simbol koji ukazuje na status unutarjnega bića Božjega naroda (Lundbom, 2008, 555–556), i to vrlo vjerojatno jest smisao toga teksta. Pojasnimo podrobnije sâm izraz ἄψιυθος, koji nam je važan za daljnje razumijevanje našega biblijskoga teksta.

Riječ ἄψιυθος, kako je gore navedeno, vjerojatno dolazi od hebrejske riječi *הַצֵּל*, koja je u Septuaginti prevedena drugačije, i to na sljedeće načine: *ἀνάγκη*, *ὀδύνη*, *πικρία*, *χολή*. Hebrejski izraz *הַצֵּל* i izrazi kojim je preveden u Septuaginti, a kako rekosmo najčešće su to *ἀνάγκη* i *πικρία*, treba shvatiti u metaforičkom smislu jer je to bol koju proživljavaju oni koji su izdali pravoga Boga i njihova je bol prikazana kao unutarjna gorčina. To je primjerice slučaj u: Pnz 29,17; Jer 9,14; Am 6,12; Tuž 3,15.19; Izr 5,4 (Charles, 1920, 235; Danker, 2000, s. v. *ἀψίνθιον*, *ου*, *τό*; Köhler i Baumgartner, 2001, s. v. *הַצֵּל*; Muraoka, 2010, s. v. *הַצֵּל*). Zanimljivo je da je Aquila riječ *הַצֵּל* preveo s *ἀψίνθιον* u Izr 5,4 (Charles, 1920, 235). Međutim, riječ *הַצֵּל* ne znači odmah otrov, ali u Jer 9,12–15 riječ *הַצֵּל* usporedna je s hebrejskom riječi *שֶׂר*, koja je otrovna biljka. Jeremijin tekst donosimo u nastavku:

<p>ἀλλ' ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ἀρεστῶν τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κακῆς καὶ ὀπίσω τῶν εἰδώλων, ἃ ἐδίδασξαν αὐτοὺς οἱ πατέρες αὐτῶν, διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ Ἴδου ἐγὼ ψομῶ αὐτοὺς ἀνάγκας καὶ πικτιῶ αὐτοὺς ὕδωρ χολῆς (Jer 9,13–14LXX)</p>	<p>“nego slijedahu okotjelo srce svoje i idole kojima ih oci njihovi naučiše, zbog toga ovako govori Gospodin Bog Izraelov: ‘Evo, nahranit ću narod ovaj pelinom i napojiti ga vodom zatrovanom.”</p>
--	---

Na jednak način u Tuž 3,15 nalazimo riječ *מְרוּרִים*, koja se može prevesti kao gorčina.

הַשְּׂבִיעֵנִי בְמַרְרֵי־הַרְגֵנִי לְעֵנָה: וַיִּגְרַס בְּחֶצֶץ שִׁנֵּי הַכְּפִישֵׁנִי בְּאֶפֶר (Tuž 3,15–16)	»Gorčinom me hranio, pelinom me napajao. Puštao me da zube kršim kamen grizući, zakapao me u pepeo« (Tuž 3,15–16).
---	--

Isti je tekst u Septuaginti prikazan na ovaj način:

ἐχόρτασέν με πικρίας, ἐμέθυσέν με χολῆς. Καὶ ἐξέβαλεν ψήφω ὀδόντας μου, ἐψώμισέν με σποδόν (Tuž 3,15–16LXX)	“Nahratio me gorčinom; opio me žuči. I zube mi je šljunkom izbio; nahratio me komadićima pepela.”
---	---

Oba teksta, kako onaj iz knjige Jeremija tako i onaj iz Tužaljki, koje velika većina bibličara pripisuje istomu proroku, prikazuju težinu situacije u vremenu razorenja grada Jeruzalema i trauma sužanjstva (Hillers, 2008, 121–122). Naravno, ne slažu se svi autori ni u tom tko stoji iza navedenih riječi u Tužaljka, a ni o tom kada datirati riječi proroka Jeremije u Jer 9, no vrlo vjerojatno ih treba povezivati s traumom egzila i vremenom gubljenja odnosa s Bogom zbog progona i razorenja Jeruzalema oko 587. pr. Kr. Težinu situacije dva navedena spisa prikazuju na način teške i uistinu gorke situacije, koju prorok proživljava osobno u zajedništvu sa svojim narodom. Situaciju nacionalne katastrofe ti tekstovi prikazuju na poetski način koristeći se slikom kušanja gorkih biljaka i hranjenjem pelinom, izbijanja zuba te potom pokopom u pepelu u masoretskom tekstu, a u grčkom tekstu spominje se i hranjenje pepelom, što ukazuje na prikaz pustošenja grada koji biva razoren (Hillers, 2008, 122).

Sve do sada navedeno ukazuje na to kako su simboli korišteni u Otkrivenju još jednom potvrđeni simbolima proročke tradicije Staroga zavjeta, i to iznova situacijom traume babilonskoga sužanjstva. Riječ je o dva proročka teksta: Iz 14,12 i Jer 9,13–14 te Tuž 3,15–16, ako Tužaljke možemo povezati s istim autorom, a on je naravno Jeremija. Navedeni tekstovi kroz prikaz pada zvijezde, odnosno hranjenja gorčinom, prikazuju autentičan odnos s Bogom ili njegov izostanak, što dovodi do nacionalne traume i gubljenja identiteta. Ista interpretativna mogućnost biva potkrijepljena i u našem radu mogućom aluzijom na staro sužanjstvo istoga naroda, od strane egipatskoga kraljevstva, jer u Izl 7 čitamo o zagađenju voda zbog okorjelosti srca faraonova da pusti narod odati hvalu svojem Bogu Jahvi.

3.4. *Mogućnost povezivanja zvijezde i anđela u Otk 8,11 (9,11)*

Iako tekst u Otk 8,11 govori o zvijezdi koja bi mogla biti bilo koja od mnogih u nebeskom carstvu, Daniele Tripaldi (2012, 147–148) povezuje tu zvijezdu s onom u Otk 9,1, kojoj je dan ključ bezdana.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου (Otk 9,1)	»Peti anđeo zatrubi. I vidjeh: zvijezda je s neba na zemlju pala i dani su joj ključī zjala Bezdanova« (Otk 9,1).
--	---

Tripaldi (2012, 147–148) ide još dalje i sugerira da je zvijezda u Otk 9,1 zapravo anđeo, koji je imenovan u Otk 9,11. U istom smjeru ide i komentar Craiga Koestera (2014, 461–462), koji također govori o zvijezdi u Otk 9,1 u smislu da je ona zapravo anđeo. Jasno je da se zvijezda u Otkrivenju može vidjeti kao anđeo jer se unutar te knjige zvijezde ponekad nazivaju anđelima. Tako čitamo u Otk 1,20:

τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου καὶ τὰς ἑπτὰ ἄλυχνίας τὰς χρυσαῖς οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσιν καὶ ἀὰ λυ χνίαί αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν (Otk 1,20)	»Glede tajne onih sedam zvijezda koje vidje u mojoj desnici i sedam zlatnih svijećnjaka: sedam zvijezda anđeli su sedam crkava, sedam svijećnjaka sedam je crkava« (Otk 1,20).
---	--

Ako se sada pak prisjetimo i u gornjem tekstu naše analize o toposu pada zvijezde s neba na zemlju te o mogućoj povezanosti istoga fenomena s tekstom iz Iz 14,12, gdje se opisuje pad sina zore, odnosno Babilona ili njegova kralja, sada biva još jasnijim navedena poveznica između zvijezde i anđela bezdana u Otk 9,11. To nas doduše ni ne treba čuditi jer se ime anđela bezdana nalazi također u jednoj od tri imenske formule u Otkrivenju, što smo pokazali u našoj analizi.

Problem na koji ipak ukazuju bibličari priroda je te zvijezde ili anđela (Aune, 1998, 521–522; Koester, 2014, 450). Postavlja se pitanje: Je li zvijezda (anđeo) agent zla ili anđeo koji djeluje u poslušnosti Bogu s određenim zadatkom? Koester (2014, 450–454) s pravom naglašava da Bog uvijek upravlja djelovanjem Zemlje i da je On taj koji zapovijeda zvijezdama i anđelima u Otkrivenju. Osobito pak ako se prisjetimo da je moguć i vrlo vjerojatan izvor za kreaciju naracije u Otk 8,11 tekst u 1 Hen 86,1, u kojem je elaborirana starija tradicija o uzrocima zla na zemlji i njegovim učincima posredstvom uporabe teksta o Nefilima u Knjizi Postanka (usp. Post 6). Tada nam je narav zvijezde, ili pak anđela, jasnija jer ukazuje na negativne učinke zla na zemlji, koji su odraz borbe između dobra i zla na jednoj višoj transcendentalnoj razini, što i jest temeljni motiv Otkrivenja.

Treba isto tako reći da u našem tekstu primarni naglasak naracije nije osuda nad djelima zvijezda, nego nad djelima koja se odvijaju na zemlji na koja utječu zvijezde i anđeli u Otk 8–9. Ne čini se vjerojatnim s toga vidika da je zvijezda u Otk 9,1 anđeo bezdana predstavljen u Otk 9,11. Na taj se način možemo složiti s mišljenjem Craiga Koestera po tom pitanju. On pak sa svoje strane primjećuje da zvijezda u Otk 9,1 otvara ponor izvana, a u Otk 9,11 anđeo bezdana predstavljen je kao da se nalazi unutar ponora (Koester, 2014, 455–457). Zato je uputno zaključiti da, iako je možda moguće identificirati zvijezdu u Otk 8,11 s onom u Otk 9,1, mislimo da ih možda nije prikladno dovoditi u povezanost. Drugim rije-

čima, Otkrivenje koristi slike na jednom mjestu koje nalikuju slikama u drugim dijelovima knjige, ali moramo obratiti pozornost na dinamiku pripovijedanja i zaključiti je li moguće identificirati dva različita literarna konteksta međusobno povezana s istom stvarnošću.

Zaključak

U našoj analizi nastojali smo tragati za mogućim razlozima uporabe uistinu čudnoga imena zvijezde u Otk 8,11. Navedeno ime zvijezde — Ἄστυρος — korišteno je unutar jedne od triju imenskih formula u Otkrivenju (usp. Otk 6,8; 9,11) te je bilo u središtu naše analize. Zvijezda je u Otk 8,10–11 prikazana kako pada s neba i čini vodu gorkom te time uzrokuje gorčinu naroda.

Na temelju intertekstualne analize aluzija koje su vjerojatno utjecale na kreaciju toga teksta možemo sada donijeti određene zaključke koji će prikazati smisao korištenja čudnoga imena za zvijezdu te smisla uporabe takva čudna imena. Naime, moguće je zaključiti da zvijezda u Otk 8,11, to njezino ime i značenje istoga, prenosi jedinstvenu teološku poruku čitatelju Otkrivenja.

Pojavak zvijezde u okvirima narativnoga konteksta o sedam truba u Otk 8–9 ima za cilj prikazati uistinu snažnu teološku poruku čitateljima. Ona je sadržana prije svega u ukazivanju na obraćenje i pokajanje jer intertekstualne aluzije ukazuju na poznati starozavjetni i intertestamentalni topos o odnosu između Boga i njegova naroda. Stoga je vrlo vjerojatno da Otkrivenje koristi riječ Ἄστυρος kao ime pale zvijezde u Otk 8,11 upravo u kontekstu odnosa Boga i njegova naroda. Osim toga, pad zvijezde pripovijeda se u narativnoj sekciji o sedam truba, što dočarava važnost suda, odnosno to je signal čitatelju da napusti idolopoklonstvo kako bi se spasio od Božjega gnjeva. Otk 9,21 izričito navodi da je svrha božanskih radnji unutar sekcije truba poziv na obraćenje, koje se u tekstu ne događa. To je vidljivo iz teksta u Otk 9,21:

καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν φαρμάκων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν (Otk 9,21)	»i ne obratiše se od svojih ubojstava ni od svojih čaranja ni od svoga bluda ni od svojih krađa« (Otk 9,21).
---	--

To je također potvrđeno i samom činjenicom da cjelokupno Otkrivenje prikazuje važnost hvaljenja imena Božjega i davanja poklonstvu Bogu (usp. Otk 4–5; 11,15–19; 15,1–8; 16,1–9).

Ime zvijezde u Otkrivenju 8,11 stoga je vjerojatno promišljeno i namjerno izabrano kako bi čitatelju bio dan dojam o važnosti povratka Bogu, koji upravlja zemaljskim postojanjem. Tako se ime zvijezde Ἄστυρος pojavljuje u tekstu kao snažna oznaka identiteta te ukazuje na unutarnje stanje onih koji su dopustili da postanu ogorčeni napuštanjem pravoga Boga, što je dodatno potkrijepljeno činjenicom da se kod Jeremije, a jednako tako i u Tužaljka, stanjem nutarnje

gorčine opisuje stanje odvojenosti od Boga te time stanje osobna nezadovoljstva koje rada gorčinom.

Sve do sada navedeno pokazuje kako se biblijskoj naraciji Otkrivenja mora uvijek iznova pristupati vrlo oprezno i to poštujući njezinu narativnu dinamiku te bogatstvo simbola, koje je nemoguće razumjeti bez starozavjetne i intertestamentalne literature. Budući da je ime zvijezde korišteno u simboličnom obliku za prikaz teologije teksta Otkrivenja te ukazuje na suvremensku temu o važnosti istinske povezanosti s Bogom u okvirima zemaljskog života, pokazatelj je to uvijek važeće aktualnosti teksta Otkrivenja. Ista aktualnost sadržana je u trajnom pozivu na obraćenje te intimni odnos s Bogom, u kojem čovjek dobiva puninu smisla svojega postojanja na zemlji te prelazi u kušanje buduće nebeske slave, kojog stremi u svojoj egzistenciji pod “neбом”.

Literatura

- Aune, David E. (1998). *Revelation 6–16*. Grand Rapids: Thomas Nelson.
- Beale, Gregory (1999). *The Book of Revelation: A Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Benaković, Ivan (2023). Novi Jeruzalem u Knjizi Otkrivenja — utopija ili realnost? *Bogoslovska smotra*, 93(2), 269–282.
- Berger, Klaus (2017). *Die Apokalypse des Johannes: Band I/1: Kommentar (Apk 1–10)*. Wien: Herder.
- Biblija. *Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*. Imprimatur: Hrvatska biskupska konferencija, 10. listopada 2008. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2015.
- Biguzzi, Giancarlo (2006). Is the Babylon of Revelation Rome or Jerusalem? *Biblica*, 87(3), 371–386.
- Blenkinsopp, Joseph (2008). *Isaiah 1–39. A New Translation with Introduction and Commentary*. London: Yale University.
- Charles, Robert Henry (1920). *A Critical and Exegetical Commentary on the Revelation of St. John with Introduction, Notes, and Indices, also the Greek Text and English Translation: Volumen I*. Edinburgh: T&T Clark.
- Danker, Frederick William (ur.) (2000). *A Greek–English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago.
- Driver, Samuel Rolles (1902). *A critical and Exegetical Commentary on Deuteronomy*. Edinburgh: T&T Clark.
- Elliger, Karl; Rudolph, Wilhelm; Weil, Gérard Emanuel; Talstra, Eep; Hardmeier, Christof (1997). *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- García Ureña, Lourdes (2019). *Narrative and Drama in the Book of Revelation: A Literary Approach*. Cambridge: Cambridge University.
- Hillers, Delbert R. (2008). *Lamentations: A new Translation with Introduction and Commentary*. London: Yale University.
- Koester, Craig R. (2014). *Revelation: A New Translation with Introduction and Commentary*. London: Yale University.
- Köhler, Ludwig; Baumgartner, Walter (2001). *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Vol I–II. Leiden: Brill.
- Lundbom, Jack R. (2008). *Jeremiah 1–20: A New Translation with Introduction and Commentary*. London: Yale University.

- Moloney, Francis J. (2020). *The Apocalypse of John: A Commentary*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Muraoka, Takamitsu (2010). *A Greek≈Hebrew/Aramaic Two-way Index to the Septuagint*. Louvain: Peeters.
- Murphy, Frederick J. (2012). *Apocalypticism in the Bible and Its World: A Comprehensive Introduction*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Nestle, Eberhard; Aland, Barbara et al. (2012). *Novum Testamentum Graece*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Nickelsburg, George W. E. (2001). *1 Enoch 1. A Commentary on the Book of 1 Enoch, Chapters 1–36; 81–108*. Minneapolis: Fortress.
- Paul, Shalom M. (1991). *Amos: A Commentary on the Book of Amos*. Minneapolis: Augsburg Fortress.
- Rahlfs, Alfred; Hanhart, Robert (2006). *Septuaginta: Id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX Interpretes*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Steinmann, Andrew E. (1992). The Tripartite Structure of the sixth seal, the Sixth trumpet, and the sixth bowl of John's Apocalypse (Rev 6:12–7:17, 9:13–11:14, 16:12–16). *Journal of the Evangelical Theological Society*, 35(1), 69–79.
- Tripaldi, Daniele (2012). *Apocalisse di Giovanni: Introduzione, traduzione e commento di Daniele Tripaldi*. Roma: Carocci.
- Vanni, Ugo (2018). *Apocalisse di Giovanni: Secondo Volume*. Assisi: Cittadella.

The Mysterious Name of the Star in Rev 8, 11

An Exegetical–Theological Analysis

*Ivan Benaković**

Summary

The aim of this paper is to offer a biblical–theological analysis of the use of the name for the star in Revelation 8, 11. The name of the star in the Greek language is ἄστυρος, and, according to most biblical scholars, it is problematic to the extent that the author of the Book of Revelation seems to have used it to convey a deep theological message to his readers. The name of the star itself is found in one of the three name formulas in the Book of Revelation (cf. Rev 6, 8; 8, 11; 9, 11). All name formulas symbolically point to certain destructive forces which, on the level of the narrative of the Book of Revelation, present unique theological messages and do not by any means serve merely as a name attached to certain beings or things. Therefore, this paper endeavours to find a valid solution for the interpretation of the meaning of the use of the name for the star in Revelation 8, 11 through a contextual and intertextual analysis of the Book of Revelation, in order to offer the reader the in–depth theological message intended by its author. This theological message strives to depict a true relationship with God in our earthly life as we journey towards eternal communion with Him in the heavenly Jerusalem.

Keywords: *Revelation; star; name formulas; intertextuality; theology*

* Ivan Benaković, Ph.D., Catholic Faculty of Theology in Đakovo. Address: Petra Preradovića 17, p. p. 54, 31400 Đakovo, Croatia. E–mail: ivan.benakovic@gmail.com